

PASAKOJIMAI PADAVIMAI LEGENDOS

MARTYNO PUŠIS

Važiuojant iš Šiaulių į Užventį. 5 kilometrai iki Užvenčio yra Čiotiškiu kaimas. Jį pravažiuojus patenkama į Plikšilio mišką. Geras miško keliukas link Žebrių kaimo vingiuoja pro Martyno pušį. Ji miške pati aukščiausia, storiausia ir turbūt seniausia pušis. Jai - apie tris šimtus metų, kamieno apimtis 1.8 metro, o aukštis – apie 27 metrus.

Tai medis, kurs stebuklus daro.

Todėl jį šventu pavadino;

Ligonius jis sveikus padaro-

Tai pušis švento Martyno.

J. Norvaiša „Plikšilio šventa pušis“

Tikintieji antgamtinėmis pušies galiomis puošė ją spalvotais kaspinais, karoliais. Anksčiau prie pušies buvo tvirtinama dėžulė pinigams aukoti. Žmonės eidavo keliais aplink pušį. Prašydami malonės sau ir artimiesiems. Aukštai prie pušies prikalta koplytėlė su švento Martyno atvaizdu, o žemiau - stacijų vaizdeliai, įvairūs šventųjų atvaizdai, kryželiai. 1987 metais Martyno pušis buvo paskelbta respublikinės reikšmės Gamtos paminklu. Tikintieji aplink pušį pasodino gėlių ir aptvėrė medine tvorele.

Legenda pasakoja, jog kažkada miško keliuku ėjo aklas žmogus. Eidamas pavargo, apgraibomis susirado medį ir atsisėdo po medžiu pailsėti. Kadangi buvo labai pavargęs, ėmė ir užsnūdo. Nubudęs žmogus prisiminė sapną, kuriame paslaptingas balsas jam liepęs pasitrinti akis to medžio žieve. Žmogelis taip ir padarė. Kiek nusivylė, nes iš karto nepraregėjo, bet kiek paėjęs tolyn, pajuto, kad akyse šviesėja, o žengęs dar keletą žingsnių į priekį - praregėjo. Grįžo žmogelis atgal, padėkojo pušiai, vėliau nuėjo pas kleboną, viską jam apsakė. Klebonas pašventino pušį, o žmonės, sužinoję apie pušies daromus stebuklus, ėmė tą vietą stebuklinga vadinti, ant pušies šventųjų paveikslėlius kabinti. Kadangi

regėjimą atgavęs žmogus buvo vardu Martynas, tai pušis ir pavadinta jo vardu. Žemaičiai tą pušį dar vadina Martino pušimi.

Yra likęs pasakojimas iš pokario laikų, kai miškuose buvo miškiniai - „liaudies gynėjai“. Kartą jų būrys ėjo pro Martino pušį. Vyrai susiginčijo ar ji tikrai gali daryti stebuklus. Vienas iš vyrų, pavarde Nokas, tikino kitus, kad gali sušaudyti ant pušies kabančius šventus paveikslėlius ir jam nieko nebus. Kitas dar bandė Noką sustabdyti, bet šis nieko neklausė ir apšaudė ant pušies kabančius abrozėlius. Tą momentą iš tikrųjų Nokui nieko neatsitiko. Visi juokdamiesi paliko pušį. Nokas buvo didelis žvejybos mėgėjas. Vakare jis nutarė eiti pažvejoti. Nokas turėjo granatų, tai nusprendė, kad žvejyba bus greitesnė, jei granatą įmes į vandenį ir išsprogdins žuvis. Nokas atitraukė granatos saugiklį, bet, nespėjęs jos išmesti iš rankų, granata sprogo. Nokas neteko rankų iki pat alkūnių. Tai sužinoję žmonės pradėjo kalbėti, kad taip pušis atkeršijo už jai padarytas skriaudas.

Papasakojo Kristina Latanauskienė, Pašilenai

VAIKO PĖDOS AKMUO

Įdomią praeitį mena Dubysos slėnyje esanti koplytėlė, kurioje yra didelis akmuo. Kaip pasakoja žmonės, ant to akmens klūpojo Švenčiausiosios Mergelės Marijos vienerių metų kūdikėlis Jėzus. Akmenyje liko įminti dešinės kojos pėdos, kairės kojos kelėniuko ir lazdelės galo įdubimai. Šalia mažiau ryški matyti ir Mergelės Marijos pėda. Akmuo laikomas stebuklingu.

Išlikęs pasakojimas apie tai, kad dvaro valdytojos O. Chruščiovienės urėdas matydavo, kaip aplink šventą akmenį eidavo maldininkų voros. Kartą neapsikentęs juos išvaikė, dar ir pašiepė: „Verčiau apie mano daržinę keliais eitumėte, o ne čia šliaužiotumėte. Dar ir grūdų maišą duočiau“. Begrižtantį namo urėdą susuko į „mazgą.“ Taip Dievas nubaudė urėdą už jo piktžodžiavimą ir šventos vietos išniekinimą.

Chruščiovienė urėdą vežiojo pas visokius daktarus, bet niekas nepadėjo. Urėdas ir pats apgailestavo, kad taip pasielgė. Dvarininkė atvežė jį prie stebuklingo akmens. Darbininkai vežiojo ligonį ratukuose apie akmenį. Po kiek laiko urėdas jau pasijuto geriau, o netrukus ir vaikščioti pradėjo. Dvarininkė buvo pasižadėjusi - jeigu urėdas pasveiks, toje vietoje ji pastatys mūrinę koplytėlę. Pažadą Chruščiovienė ištesėjo - dvaro darbininkai koplytėlę pastatė. Dabar stebuklingas akmuo su vaiko pėda yra koplytėlės viduje.

Papasakojo Stasė Dobrovolskienė, Maironiai

KAUKTINĖ

Vėjų kaime, esančiame 1 km atstumu iki pagrindinio kelio į Kaltinėnus, iškilęs iš jį juosiančios žalumos matosi kalnelis, vadinamas Kauktine. Žmonės pasakoja, kad pro šį kalnelį bijodavę eiti sutemus, nes naktimis kažkas dejuodavo, vaitodavo, kaukdavo. Todėl jis ir pavadintas Kauktine. Išėję grybauti, uogauti ar kaimyno aplankyti, žmonės stengdavosi grįžti namo iki sutemų, nes, išgirdę vaitojimus, ilgai jų pamiršti negalėdavę. Aplinkinių kaimų gyventojai buvo nusprendę ant kalnelio bažnyčią pastatyti, bet taip ir liko ji nepastatyta. Tačiau pasakojama, kad kadaise ant kalnelio buvusi bažnyčia ir varpinė. Kodėl jų nelikę - niekas neprisimena. Iki šių dienų likę trys kryžiai liudija, kad karo metais čia buvo laidojami mirusieji. Šiandien jau niekas nebegirdi dejonių ar vaitojimų, sklindančių nuo Kauktinės kalnelio. O gal niekas ir nebesiklauso. Aplink kalnelį nebėra trobesių: vieni patys nugriuvo, kitus nugriovė. Taip ir liko vienas kalnelis su savo legenda, kurią močiutės pasakoja savo anūkams.

Papasakojo Antanina Aleksandravičienė, Pašilė

PAŠILĖS KOPLYTĖLĖ

Kadaise Pašilės miestelio rytiniame pakraštyje stovėjo gražus dvaras. Tik jo ponas gyveno vienas, niekaip sau žmonos nerasdavo. Pagaliau ponas į Pašilę parsivežė dailią, jaunutę žmoną.

Jaunamartė buvo geros širdies, tad dažnai pakalbindavo dvare dirbančius baudžiauninkus, visur savo gailėtingumą rodė. Ponas buvo griežto būdo, piktas. Kartą

ponia susiruošė pasivaikščioti, išėjusi į kiemą pamatė rykštėmis plakamą baudžiauninką. Ponia labai supyko, liepė tuoj pat paleisti baudžiauninką, o lovį, kuriame buvo plakami nusižengėliai, kartu su rykštėmis užkasti. Baudžiauninkai iškasę duobę prie kelio ir užkasę joje lovį ir rykštes. Kad tos vietos nepamirštų, pastatę koplytėlę.

Papasakojo Stefa Simutienė, Dargiškė

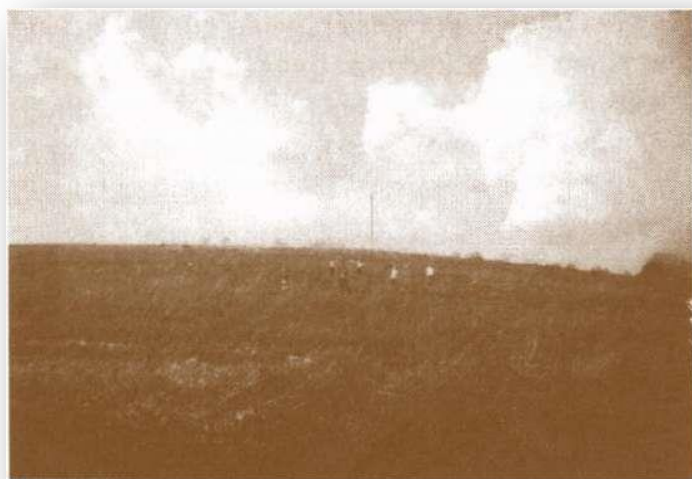
LEVO KALNAS

Levo kalnas yra važiuojant nuo Kolainių link Varnių. Žmonės kalbėdavo, kad Levo kalno viršukalnėje buvusi ola. Į ją paridenus akmenį, garsas ilgai skambėdavęs. Padavimas

byloja, kad toje oloje gyvenęs žmogus Levas. Jis atrodęs kaip žmogus, tik Levo (liūto) kailyje. Pavasario vakarais jis išeidavęs prie ežero ir ten labai garsiai riaumodavęs. Garsas

atsimušdavęs į kalną ir į medžius, dar labiau gąsdindavęs žmones. Šie galvodavo, kad Levas taip staugdavo todėl, kad buvo vienišas, neturėjęs draugės. Žmonės bijojo, kas jis nepagrobtų kokios gražios kaimo mergaitės.

Žmogus - Levas nemėgęs draugijos ir žmonėms nesirodydavęs. Sąžiningų ir dorų žmonių jis nekliudęs, gąsdindavęs tik nedorėlius. Sakoma, kad todėl tose apylinkėse gyvenę dori ir darbštūs žmonės. Levo vardu vadinamas ir kalnas, ir kalno papėdėje esantis ežeras.

Papasakojo Maja Petrovienė, Kolainiai

GUDELIŲ PILIKĖ

2 kilometrų atstumu į vakarus nuo Stulgių gyvenvietės ir 0,5 kilometrų atstumu į pietus nuo kelio Stulgiai - Šimkaičiai - Gudeliai yra piliakalnis. Jis žymiai pasviręs iš rytų į

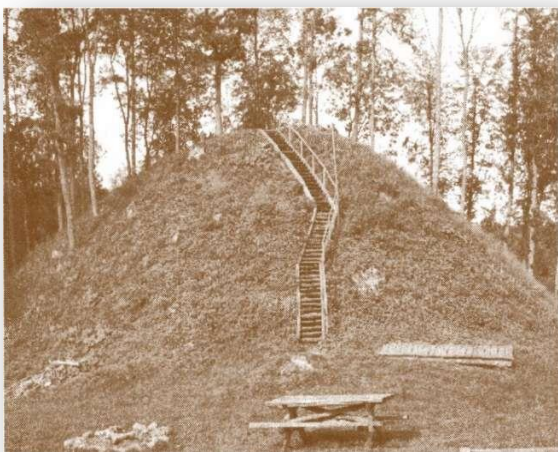
vakarus, o per vidurį labai įdubęs. Visa piliakalnio teritorija tankiai apaugusi uosiais, klevais, ąžuolais, liepomis, lazdynais, ožekšnių krūmais.

Žmonės pasakoja, kad senovėje ant šio kalno stovėjusi trijų aukštų pilaitė. Vėlesniais laikais ant kalno buvusi bažnyčia, kuri nugrimzdusi į žemę. Toje vietoje buvo likusi kiaurymė. Buvo kalbama, kad piliakalnyje yra paslėptų pinigų. Buvę Gudelių dvaro savininkai Paražinskai, ieškodami pinigų, kasinėję piliakalnį, bet sapne buvo įspėti, jei ir toliau kasinės piliakalnį, visi žus. 1941 metais Pilikėje kilo gaisras. Spėjama, kad degė rūdys. Po gaisro ant Pilikės liko skylė. Pro tą skylę matėsi servizai, lėkštės, vazos... Pilaite imta vadinti šventa vieta.

Papasakojo Elena Struželienė, Stulgiai

PILIUKO (BURBAIČIŲ) PILIAKALNIS

Burbaičių kaime, dešiniajame Kražantės krante, prie santakos su bevardžiu upeliu, yra Piliuko piliakalnis. Jo šlaitai į Kražantę ir upelį - statūs. Apie Piliuką yra net keletas

padavimų. Vienas padavimas pasakoja, kad Piliuko vietoje stovėjo švedų bažnyčia, tačiau ji nugrimzdusi skradžiai žemę. Žmonės sako, kad dar ir dabar naktimis iš Piliuko girdisi tai varpų skambėjimas, tai gaidžių giedojimas. Kartą norėta nuo Kražantės pusės kalną kasti, bet po kiekvienos nakties vėl viskas būdavo užgriuvę. Žmonės išsigando ir nustojo kalną kasę. Buvo bandyta kalną arti. Vienas žmogus suaręs ir net apsėjęs Piliuką. Tačiau po kiek laiko nuėjęs pažiūrėti, nieko

neberado. Pamatęs tik vaiko pėdas... Kitas padavimas truputį linksmesnis.

Kartą gyveno viskuo nepatenkintas milžinas. Draugų jis neturėjo, klajojo po pasaulį ir vis burbėjo: tas jam negerai, anas jam negerai... Bevaikščiodamas prisėmė klumpes žemių, atsisėdo pailsėti, išpylė žemes - taip ir atsirado kalvelė, kurią žmonės pavadino Burbos kalnu, o vėliau - Burbaičių piliakalniu.

*Stanislava Andrulienė, Burbaičiai ir
Rita Ščiگلinskienė, Kelmė*

VYGANTO PELKĖ

Vizgailių kaime, kuris ribojasi su Pagryžuviu, kadaise netoli karininko Vyganto sodybos, kurioje jis gyveno su žmona vokiete ir vaikais, buvo pelkė - nedirbamas, niekam nenaudingas žemės gabalas, priaugęs karklų.

Pasakojama, kad toje pelkėje gyvenęs velnias, kuris buvo pamėgęs po savo valdas žmones vedžioti, kad šie pamiršdavę, kurioje pusėje jų trobos yra. Jei kas per tą pelkę eidavo ar arkliais važiuodavo, kaip mat pamesdavo kelią ir klaidžiodavo, kol gaidžiai užgiedodavo. Tik jie ir galėję paklydėlius išgelbėti. Panašiai vieną kartą buvo nutikę Stasei Toletienei (apie 1930 m.), kuri kartu su seserimi Uršule ėjo po talkos darbų pro Vyganto pelkę. Čia sėdėjęs velnias taip moteris vedžiojęs, kad šios praklaidžiojusios visą vakarą ir naktį. Tik rytą, gaidžiams užgiedojus, seserys parsiradusios namo. Dabar ten jokios pelkės nebėra, žemė dirbama, viskas suarta, apsėta.

Papasakojo Zofija Toletaitė-Brazienė, Pagryžuvis

KALVINŲ KALNAS

Kairiajame Gryžuvos upės krante, priešais Pagryžuvio dvarą, yra 18 metrų aukščio piliakalnis, vadinamas Kalvinų kalnu arba Kalvinkalniu.

Žmonės pasakoja, kad ant kalno buvusi pastatyta kalvinų bažnytėlė, kuri dėl nežinomų priežasčių, buvusi užkeikta ir nugramzdinta. Iškilnesnioji pietų kalno dalis gaubianti bažnytėlės bokštą. Pasak pasakotojų, kai palyja, ypač pavasarį, kalnas smirda siera.

Kiti pasakoja, kad nakties metu ties piliakalniu žmonėms pasirodantys vaiduokliai. Vieną vakarą vietos gyventojui Jurgiui Gedvigui kartu su kaimynu einant pro Kalvinkalnį namo, juos pasivijo žeme riedantis ir stipriai ūžiantis lapų kamuolys, nuo kurio vos atgaudami kvapą keliauninkai pabėgę.

Dar sakoma, kad seniau net dienos metu kalnu bėgiodavę du juodi šuneliai, neaišku, iš kur jie atsirasdavę. Pamatę žmones, jie išnykdavę. Į piliakalnį dažnai trenkiąs perkūnas. Taip esą todėl, kad po kalnu yra iškasta daug tuščių požemių.

Medžiagą surinko Rita Grišienė

BAUGŪNĖS VAIDUOKLIS

Ties Pabariukų kaimu per Dubysą kažkada buvo takas, kurį žmonės vadino Baugūne. Netoli tos vietos, Dubysos krante, būta kažkieno kapų.

Apie 1954 metus kolūkio traktorininkas ten arė lauką, visai nežinodamas, jog čia kažkieno paskutinio poilsio vieta. Jis pastebėjęs, jog traktorius verčia kaulus. Žmogus sustojęs ir juos apžiūrėjęs. Prie tų kaulų radęs ir ilgą plaukų kasą. pačiupinėjęs, nusistebėjęs - kokia ji ilga. Baigęs darbą, kaip niekur nieko grįžo namo. Naktį šiam žmogui prisisapnavę, kad jauna moteris su ilga geltona kasa įsakmiai liepusi netampyti jos už plaukų. Atsibudo vargšas šaltu prakaitu išpiltas ir daugiau niekada į tą vietą nei traktoriumi važiavo, nei pėsčias ėjo, o paskui ir pamiršo - ar jis visa tai sapnavo, ar pasivaideno... Dar ilgai buvo kalbama, kad ten klajojanti paslaptingos ilgakasės siela gąsdinanti žmones, nes pykstanti už išniekintą kapų ramybę.

Dabar Baugūnės nebėra, tik suarti laukai.

Papasakojo Zofija Toletaitė-Brazienė, Pagryžuvis

KUBILIŲ BIRUTKALNIS IR AKMENYS

Kubilių kaime prie Prano Bartkaus sodybos yra piliakalnis, Birutkalniu vadinamas.

Padavimas pasakoja, kad Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino laikais ant šio kalno buvusi pilis. Jos valdovas Švilpenis vedė gražią ir narsią mergaitę Birutę. Tačiau laimingai gyventi jiems trukdė dažni priešų antpuoliai. Kartą Svilpenio pilį apsupo gausūs kryžiuočių būriai. Birutė, matydama, kad gynėjai neatsilaikys, ištikimų karių paprašė perskelti akmenį ir jo įdubime paslėpė jungtuvių proga vyro padovanotą brangų deimantą. Paskui tarnai akmenį sulipdė ir užkasė į žemę. Priešas padegė tvirtovę, bet narsūs žemaičiai prasiveržė pro liepsnas ir išvijo kryžiuočius iš savo krašto.

Kovose žuvo narsioji Birutė ir jos mylimasis Švilpenis. Birutę kovotojai palaidojo piliakalnyje, kurį žmonės ir šiandien Birutkalniu vadina. Švilpenio kūną priglaudė gretimas kalnas, Švilpos kalnu pavadintas. Birutės brangakmenis iki šiol tebeesąs paslėptas viename iš septynių akmenų, iš kurių iki šiol rasti tik du. Neaišku, ar tai tie patys akmenys, gulėję Kubilių piliakalnio aikštelėje (1933 m. jie suskaldyti), ar buvę ant gretimos kalvelės prie piliakalnio. Šiandien nurodomi du iš tų akmenų grupės: vienas, vadinamas Birutės (arba Susiūtu) akmeniu, kitas esąs su Lietuvos žemėlapiu ant šono, kuriame lyg ir matosi senosios Lietuvos ribų kontūrai.

Medžiagą surinko Rita Grišienė

KAIP ATsirADO VIDSODIS

Seniai seniai vidury plačių laukų gyveno ponas. Jo namas buvo labai gražus. Ponas sugalvojo aplink namą pasodinti didelį sodą. Kaip sugalvojo, taip ir padarė. Sodas buvo didelis ir nuostabiai gražus. Tačiau ponas vis tiek liūdėjo. Vaikščiojo šeimininkas po sodą ir mąstė. Staiga jo galvoje šmėstelėjo mintis: reikia pastatyti bažnyčią - į ją rinksis žmonės, ir ponui nebus taip liūdna. Netrukus bažnyčia buvo pastatyta. Žmonės džiaugėsi bažnyčia ir puikiu sodu.

Ponas suprato, kad žmonėms čia patinka, todėl pasiūlė jiems aplink bažnyčią statyti gyvenamuosius namus. Žmonių, norinčių gyventi tokioje gražioje vietoje, atsirado labai daug. Taip aplink bažnyčią buvo pastatytas visas kaimas. Kadangi kaimas atsirado vidury sodo, jis ir buvo pavadintas Vidsodžiu.

Papasakojo Adelė Knyzelienė, Aunuvenai

GUMILTOS

Kybgiryje buvo tokia kalva, apaugusi karklais. Ji išsiskyrė tuo, kad po rusų karo su vokiečiais naktį ten blyksėdavo raudonos švieselės. Niekas nedrįso eiti prie tos kalvos. Žmonės manė, kad ant kalvos blaškėsi žuvusiųjų vėlės, ieškomos ramybės. Ta vieta ir aplink esantys laukai buvo vadinami Gumiltomis.

Papasakojo Adelė Knyzelienė, Aunuvenai

KYBGYRIO MALŪNAS

Pakelėje, važiuojant į Kybgyrį mišką, labai seniai stovėjo malūnas. Aplink jį žaliavo miškai, krūmai. Ta vieta atrodė kraupiai. Kartą po tuo malūnu atsivėrė pelkė ir malūnas prasmego skradžiai žemėn. Kadangi per pelkę tekėjo upė, tai žmonės pastatė tiltą.

Vieną vakarą, griaudžiant perkūniui, lyjant lietui, per tiltą važiavo žmogus, į ratus pasikinkęs baltą arkli. Sis pasibaidė, išsigandęs perkūno dundėjimo, vežimas įriedėjo į upę. Neįtikėtina, bet arklys, ratai ir žmogus patyrė malūno likimą - prasmego. Kada žmonės važiuodavo per tiltą, visuomet girdėdavo kanopų dundesį už nugaros. Kai būdavo pilnatis, paskui ratus bėgdavo baltojo arklio vaiduoklis, kurį buvo įmanoma pamatyti.

Papasakojo Adelė Knyzelienė, Aunuvenai

BIJOTĖS EŽERAS

Bijotės ežeras yra į rytus nuo Kvedariškės kaimo, rytinėje naujojo Kelmės - Šiaulių plento pusėje. Iš ežero išteka Kurtuva.

Pasakojama, kad kadaise visą mėnesį virš tų apylinkių plaukė didžiuliai debesys. Dangus aptemęs, o tie debesys ėmė ūžti. Kartą vykę atlaidai. Visi kaimo žmonės išėję į bažnyčią, tačiau vienas žmogus pasiliko namuose. Jis pasižiūrėjo pro langą į debesis ir pasakė: „Bijau, kad neužkristų. Eisiu parsivesiu arkliuką." Kai tik pasakė žmogelis tuos žodžius, debesys ir užkrito ant bažnyčios. Toje vietoje ir atsirado Bijotė. Visi žmonės, buvę bažnyčioj, žuvo. Liko tik tas vienas žmogus, buvęs namuose. Sako, kad bažnyčia buvusi toj vietoj, kur dabar yra sala. Ilgą laiką žmonės iš šio ežero ištraukdavo kubilų ar senoviškų baldų.

Medžiagą surinko Angelė Zaleckienė

VELNIAKELIS (AKMENŲ RŪŽA)

Sako, kad apie Velniakelį yra tokia istorija. Gyveno Tytuvėnų dvare šlėkta dvarponis Tvardauskis.

Sykį jis pardavė velniam sielą. Už tai Tvardauskis jiems įsakė padaryti akmenų kelią, kuris tęstųsi nuo Tytuvėnų dvaro iki Pašimšės dvaro. Velniai, norėdami turėti jo dūšią, pradėjo darbą.

Nešė jie akmenis miškais, paežerėmis, Simšos upės pakrante... Baigėsi terminas, kelias buvo nutiestas. Pagriebė tuomet du velniai Tvardauskį ir nešasi pragaran. O dvarponis ėmė šauktis pačios Švenčiausios Mergelės Marijos pagalbos. Tada velniai, lyg nuplikyti, metė Tvardauskį. Šis krito, užkrito ant mėnulio delčios rago ir pakibo. Sakoma, kad taip žmonės tą akmenų ruožą ir ėmė vadinti Velniakeliu. O ir dabar tie, kurių akys geros, per pilnatį mato Tvardauskio šešėlį, kabantį ant mėnulio.

Papasakojo Pranas Jasikis, Pavigailiai

VAITKAIČIŲ PILKAPIO DUBENUOTAS AKMUO

Tytuvėnų seniūnijos Vaitkaičių pilkapyje yra akmuo, kuriame matosi įspausta vaikiška pėda.

Seniau, maro metais, mirdavo labai daug žmonių, o ypač vaikų, todėl kiekvienas kaimas turėjo savo kapinaites, kur ir laidodavo mirusiuosius. Dar kokį kryželį ar akmenį pastatydavo.

Būdavo kalbama, kad vaikai eidavo aplankyti savo tėvelių, ar motinos juos prisišaukdavusios.

Sykį, vėlai vakare, pro kapinaites viena moteris ėjo namo. Staiga ji išgirdo kažin ką šnarant. Atsisuka, žiūri – stovi moteris lyg šmėkla su vaiku ant rankų. Kitą rytą žmonės sužinojo, kad dingo vienas mirusios moters vaikas. O kapinių akmenyje rado įspaustą vaiko pėdele.

Papasakojo Bronislava Bandžiukienė, Vaitkaičiai

PAVIGAILIŲ SENKAPIAI

Pasak padavimo, tą kalnelį senais laikais švedai su kepurėmis sunešė. Ir imta čia laidoti mirusiuosius. Šalia kapinaičių buvo tokia pelkė - rūdyne. Labai jau rudas tos pelkės vandenėlis buvo... Anot žmonių, ten buvo lydoma geležis, tai vanduo ir parudavęs. Toliau ėjęs kelias, apjuosiantis kalnelį, o šalia buvo dauba, Kiaukure vadinama.

Būdavo, važiuoja žmonės pro kapinaites, o juos pasitinka iš kažkur atsiradęs ožiukas. Jis toks suvargęs, kad žmonės ožiuko pagaili, įsideda į vežimą ir vežasi. Staiga ožiukas sukiauksi: „Kiau - kiau!“ Žmonės atsisuka - ožiuko nebėra, lyg prisisapnavęs būtų... Žmonės vienas kito klausinėdavo: „Kai važiavai pro Pavigailių kapelius, ar nematei ožiuko?“

Papasakojo Pranas Jasikis, Pavigailiai

SENASIS VAITKAIČIŲ KRYŽIUS

Švento Jurgio - gyvulių globėjo kryžius Vaitkaičių kaime buvo pastatytas 1901 metais. Toje vietoje atsitiko keistas nutikimas.

Vaitkaičiuose, pas ūkininkus Mažulius, tarnavo Belaglovis. Vaikinas dažnai eidavo į Kalpokų dvarą žaisti kortomis. Eiti jam reikėdavo miško keliuku, prie kurio dar buvusi ir didelė pelkė. Vieną kartą Belaglovis, pažaidęs kortomis, tuo keliuku drožė namo. Priėjęs pelkę, jis išgirdo juodvarnį, kuris sukranksėjo tris kartus. Vaikinas pagalvojo: „Kažin kiek galėtų būti valandų, ir ko tas varnas kranksi?“. Paėjęs kiek toliau, vėl išgirdo varno kranksejimą. Belaglovis apsibrėžė apskritimą apie save, nubraižė kryžių ir ėmė žegnotis. Staiga pasigirdo garsas - tarsi šimtas arklių žvendami nulėkė per pelkę. Belaglovis tuoj parbėgo namo ir viską šeimininkams pasakė. Mažuliai nuvažiavo pas kunigą pasikalbėti. Šis liepė surasti gyvulių globėjo Šv. Jurgio kryžių ir toje vietoje pastatyti. Klebonas pasakė, kad taip būsia apsaugoti viso kaimo gyvuliai.

Kryžius buvo surastas, pastatytas ir pašventintas. Pasakotojo tėvas pats išpjaustė metus, žyminčius kryžiaus atsiradimą.

Kryžius, saugodamas kaimo gyvulius, tebestovi ir šiandien.

Papasakojo Jonas Bandžiukas, Sedbarai

ŠEDBARAI

Seniau Šedbarų kaimas buvo ne taip išsidėstęs. Pro šalį ėjo vieškelis. Tai - dabartinis pagrindinis kelias. Vienoje kelio pusėje žmonės buvo pasistatę gyvenamuosius namus, o kitoje - ūkinius pastatus. Gyvulių apžiūrėti keliaudavo į kitą vieškelių pusę. Ūkinius pastatus seniau vadindavo „abaraus“. Kuomet buvo renkamas kaimui pavadinimas, atkreiptas dėmesys į tai, kad čia tiek daug „abarų“. Taip ir atsirado Sedbarai.

Papasakojo Jadvyga Krikščiūnienė, Sedbarai

GILIAUS EŽERAS

Kartą miške, gražioje laukymėje, sėdėjo bernelis ir mergelė. Jie kuždėjosi susiglaudę apie meilę, o saulė taip skaisčiai švietė, paukšteliai čiulbėjo - buvo labai graži diena. Staiga dangų aptraukė debesys, ėmė lyti. Vienas toks didelis, grėsmingas debesis pakibo tiesiai virš jaunuolių galvos. Išsigando

abu. Mergelė pradėjo verkti, o bernelis, pakėlęs nustebusias akis, sušuko: „Koks gilus!“ Debesis nusileido į miško laukymę ir išsiliejo didelis, gilus ežeras. Žmonės jį pavadino Giliaus vardu.

Papasakojo Marija Pušaitė, Kelmė

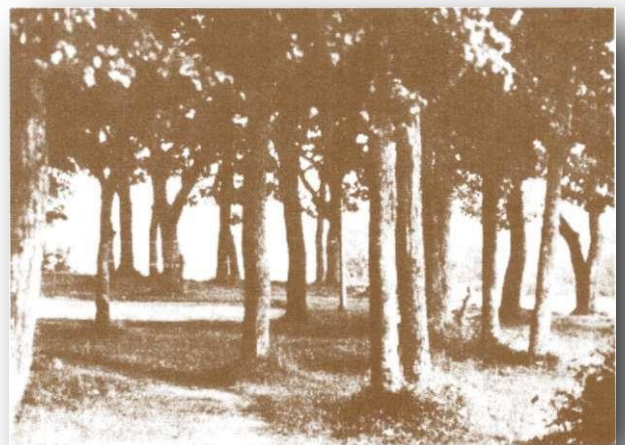
KRAŽIAI

Žiloje senovėje turtingajam Gražiui žynys išpranašavo: jeigu jis nori gyvenimą pabaigti laimingas būdamas, turi gražioje miškingoje vietoje pastatyti dvarą ir priversti sau tarnauti visus aplinkinius žmones. Gražys susikvietė išmanančius žmones, kad išrinktų tinkamą vietą. Ir išrinko išminčiai gražią, miškais apaugusią vietovę ant Kražantės kranto. Ir tarė išmintingą žodį, kad pilį reikia statyti ant Medžiokalnio. Todėl Gražys įsakė iškirsti ąžuolyną, visus galingus ąžuolus, kuriais buvo apaugęs Medžiokalnis. Kad ir išmintingi buvo išminčiai, patarę čia pilį statyti, bet ir jie nežinojo, kad šis ąžuolynas yra šventas ir gyvena jame medžioklės ir miškų globėja deivė Medeinė. Supyko dievaitė ir vos tik pastatytą pilin atvedė galingus priešus, kurie pilį sudegino, sunaikino. Žmonės šią vietovę pavadino Gražiais, bet per laiką pavadinimas apsitrynė ir paliko Kražiai.

Papasakojo Janina Kasčiauskaitė, Kražiai

MEDŽIOKALNIS

Netoli Kražių, kairiajame Kražantės krante, yra iškilusi kalva - Medžiokalnis. Kalva apaugusi lapuočių mišku, jos viršūnėje iš ąžuolo kelmo bėga šaltinis. Ši vieta glaudžiai susijusi su senovės lietuvių tikybos kultu. Pasak senų padavimų, papasakotų daugybės žmonių, čia gyvenusi medžioklės deivė Medeinė. Pagal padavimus, ant Medžiokalnio Medeinės garbei stovėjo aukuras. Pati deivė vaikščiojo apsirengusi lokio kailiu, su durklu rankoje. Aplink aukurą augo šventasis miškas - daugiausia ąžuolai. Medeinė ir XIX amžiuje pasirodydavusi žmonėms, tačiau buvo labai nusiminusi, su ašaromis akyse, be lanko ir strėlių. Nusimetusi lokio kailį, sutiktiems

žmonėms ji priekaištingai sakydavo: „Lietuva yra miškuose. Kirskit miškus, iškirsite miškus - nebus Lietuvos“.

Aplinkui Medžiokalnį augęs šventasis miškas, į kurį galėjo įžengti tik vaidilutės.

Papasakojo Edvardas Dirmeikis, Kražiai

TYTUVĖNAI

Kadise gyveno baisus drakonas, kuris kasmet reikalavo duoklės - gražios, nekaltos mergelės. Visos mergelės jau buvo pražuvusios jo nasruose, liko tik viena paskutinė gražuolė. Žmonės niekaip nesutiko jos atiduoti drakonui ir išvežė paslėpti ten, kur mirksi skaidrios ežerų akys, ošia tankus šilas, stūkso puikus piliakalnis ir tyliai čiurlena upelis. Gyveno čia mergelė viena. Apimta ilgesio sėdėdavo ant upelio kranto ir liedavo gaudžias ašaras. Upelio tylus čiurlenimas guosdavo, ramindavo, ir mergelė užmigdavo. Dėl to upelį pavadino Tyluva, ilgainiui tapusį Tytuvu. Prie jo išaugo miestelis Tytuvėnai.

Papasakojo Marija Pušaitė, Kelmė

VAIGUVA

Sako, kad kryžiuočiai veržėsi į Vaiguvą. Prie upelio vaiguviškiai tuos priešus sumušė. Kai priešų likučiai pasitraukė, tai vietiniai sakė: „Vai gavo, vai gavo!“ Taip ir gimė kaimo pavadinimas - Vaiguva.

Kiti pasakoja, kad tame kaime gyvenęs ponas Vaigauskis, tai nuo jo pavardės kilęs ir gyvenvietės pavadinimas, tačiau dauguma žmonių palaiko nuomonę, kad Vaiguvos pavadinimas kilęs nuo mūšio.

Papasakojo Salomėja Savickienė, Vaiguva

MOSTEIKIŲ DIDYSIS AŽUOLAS

Apie Lietuvos girių medį - ažuolą - mūsų senoliai visada kalba su pagarba. Šie senieji miškų galiūnai, jei mokėtų kalbėti, papasakotų ne vieną jau seniai gyvo žmogaus atminties nesiekiantį nutikimą.

Vienas tokių galiūnų, Didysis Mosteikių ąžuolas, auga 360 m į rytus nuo kelio Bulavėnai plento Kelmė-Tytuvėnai link, Dubysos girininkijos kvartale Nr. 1. Šis ąžuolas yra 1,3 m. skersmens ir 21 m aukščio. Medis nuo seno laikomas šventu.

Pasakojama, kad po šiuo ąžuolu kažkada du valkatos pasislėpę nuo audros ir griaustinio. Tačiau į medį trenkęs žaibas ir vienas nelaimingasis žuvęs. Likęs gyvasis nuskubėjęs pranešti žmonėms apie įvykusią nelaimę, tačiau, grįžęs kartu su pagalbininkais, jau pasiruošusiais nelaimėlį palaidoti, jo po medžiu neberado. Vėliau pasklido kalbos, jog ąžuolas gražino žmogui tai, ką žaibas buvo atėmęs. Ir dabar į šiuos kraštus užklystęs ugnies sužalotas senas valkata, kurį privalo pagerbti kiekvienai namai, į kuriuos jis užeinąs. Po ąžuolu sėdima norint susigrąžinti tai, kas kažkada prarasta - sveikatą, pinigus, draugus.

Papasakojo Aleksandra Janušienė

DUBĖNO EŽERAS

Gilioje senovėje, milžinų laikais, ežerai keliavę iš vienos vietos į kitą. Taip atsiradęs ir Dubėno ežeras.

Sako, ežero vietoje anuomet augęs miškas, o šalia jo stovėjo kaimas. Vieną vėlų vakarą staiga netikėtai aptemęs visas dangus. Paskui pasigirdęs didelis dundėjimas. Rytmečiui prašvitus, žmonės pamatė miško vietoje tyvuliuojant ežerą. Taip atsirado Dubėno ežeras.

Papasakojo Aldona Paulauskienė, Žutautai

GIRNIKŲ KALNAS

Gražioje miškais apaugusioje vietoje gyveno milžinas Anciulis. Jis buvo labai geros širdies, gailestingas, visiems netoliese gyvenantiems žmonėms ištiesdavo pagalbos ranką, todėl turėjo daug bičiulių, draugų. Tačiau ne taip toli gyveno pikti žmonės, kurie labai pavydėjo Anciuliui tokio populiarumo ir vieną naktį užpuolė jo buveinę. Stiprus buvo milžinas Anciulis, o supykęs dar daugiau jėgų įgavo ir užmušė nematytą skaičių savo priešų, o užmušęs iš jų sukrovė didelį kalną. Po to neskubėdamas nužingsniavo į pajūrį - visus 125 varstus. Pajūryje nusiavė batus, pasisėmė jais jūros smėlio, grįžo ir išpylė ant žuvusių priešų. Taip atsirado aukštas kalnas, aukščiausias Šiaulių krašte, kurį vietiniai gyventojai Girnikų kalnu pavadino.

Papasakojo Marija Pušaitė, Kelmė

ŠILIUKŲ KAPUKAI

Kitados, labai seniai, Šiliukų kaime gyveno darbštūs ir laimingi žmonės. Visko jie turėjo, viskuo buvo patenkinti, tarpusavyje gražiai sugyveno. Kartą į tą kaimą atsibastė klajūnas. Buvo labai įkyrus, visur landžiojo, kaišiojo nosį, ėmė skleisti paskalas, pykdyti kaimynus. Jam tai patiko, o kai žmonės ėmė pyktis tarpusavyje, trynė iš džiaugsmo rankas. Toks jau piktavalius buvo tas klajūnas.

Kartą į kaimą užsuko žilas senelis, pamatęs tą piktavalių, besisukiojantį kaime, pasakė, kad tai raganius ir kad jo kėsiai yra pikti. Žmonės tą raganių užmušė, bet šis spėjo prakeikti kaimą. Ir tikrai, po keleto metų, kaimą užpuolė baisi liga - maras. Išmirė daugybė kaimo žmonių, o kai nespėjo jų laidoti, tai kasė visus į vieną duobę. Taip ir iškilo kalvelė, vadinama Kapukais.

Papasakojo Magdalena Butkienė, Šiliukai

GLUDO EŽERAS

Seniai seniai gyveno du milžinai, du draugai – vienas ant Moteraičio kalno, kitas - ant Sprūdės. Buvo jie dideli draugai: kartu linksmindavosi, kartu liūdėdavo, kartu valgė ruošdavo, gyveno išties gražiai ir maloniai. Vandeniį pasiekdami nuo kalnų bliūdais sėmdavo iš netoliese tyvuliuojančio ežero, todėl tą ežerą žmonės pavadino Bliūdu, o vėliau - Gludu.

Papasakojo Marija Pušaitė, Kelmė

KRAŽANTĖS TILTAS

Karo su prancūzais metu Napoleono kariai labai plėšė vietinius gyventojus. Tuo metu iš lietuvių buvo ką imti. O kai pamatė, kad karą pralaimėjo, prisiplėšto turto buvo tiek daug, kad ne viską sugebėjo su savimi tempti. Todėl Napoleono kariai užkasė prie

Kražantės tilto dvi statines auksinių pinigų. Lobių ieškotojai senovėje iškasi nėjo Kražantės krantus, bet ar pasisekė ką nors rasti – niekas nežino.

Papasakojo Jonas Vadeikis, Kelmė

VENTOS UPĖ

Seniai seniai per Žemaitiją tekanti upė dar neturėjo pavadinimo, todėl prie jos gyvenantys žmonės paprasčiausiai ją vadindavo Plačia upe. Norėdami pereiti pas kitoje pusėje gyvenančius žmones, ieškodavo, kur upė buvo susiaurėjusi ir negili, nes dar nemokėjo statyti nei tiltų, nei lieptų. Taip atsitiko, kad vienoje pusėje gyvenantis jaunikaitis pamilo kitoje pusėje gyvenančią skaisčią ilgakasę mergelę, bet, norėdamas nueiti pas ją, kiekvieną kartą turėdavo ieškoti tos siauros upės vietos. Kartą, kai jaunikaitis išsiruošė pas mergelę, buvo didelis rūkas - jis ėjo, ėjo, o upės susiaurėjimo vis nerado. Pavargo, neteko vilties ir suklypęs šnibžda: „Vėl ta upė, vėl ta upė. vėl ta upė...“. Taip ši upė ir gavo Veltos, vėliau tapusios Venta, pavadinimą.

Papasakojo Marija Pušaitė, Kelmė

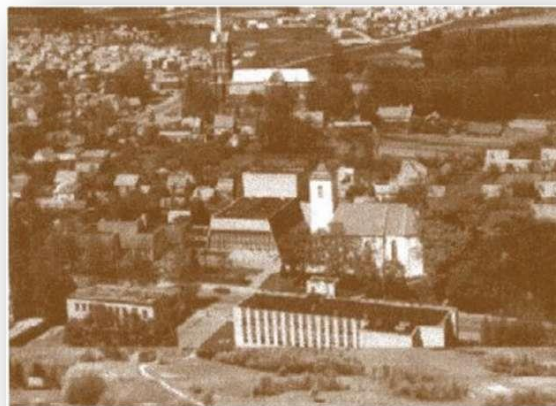
VELNIO AKMUO

Budriūnų kaime, gražioje pievoje guli didžiulis akmuo, vadinamas „Velnio akmeniu“. Labai labai seniai vaikščiojo paežeriais velnias ir, neturėdamas ką veikti, rinko akmenis. Pririnko daugybę mažų akmenų, bet nežinojo, su kuo juos parsinešti. Jam begalvojant, prisėlino antras velnias. Priėjo ir klausia: „Ką tu čia veiki?“ Kitas jam atsako: „Pririnkau akmenų, bet nežinau, kaip juos parnešti“. Tada antrasis sako: „Neimk mažų akmenų, o geriau man padėk. Aš radau didžiulį akmenį, tą ir neškim“. Pagalvojo abu velniai ir nutarė, kad reikia nešti didelį akmenį. Nešė, nešė tą didelį akmenį, bet jau tiek pavargo, kad išmetė į pievą ir paliko. Tada vienas ir sako: „Palikim tą akmenį šioje pievoje ir tebūna jis kaip paminklas, kai mes numirsim“. Taip ir liko akmuo pievoje. Ir dabar jis ten tebeguli, nors niekas nežino - numirė tie velniai ar nenumirė.

Papasakojo J. Bilienė

KELMĒ

Tose vietose, kur dabar yra Kelmės miestas, kažkada buvo tankūs, neįžengiami miškai. Juose knibždėjo daug žvėrių ir paukščių, kitokių gyvių. Iš už jūrų, marių, kai pritrūko savos žemės, atsikraustė čia gyventi žmonės, kurie miškus iškirto, gyvūnus išnaikino, žemę išarė. Tuo metu Lietuvą valdė kunigaikštis Vytautas Didysis. Kartą, važinėdamas po šalį, jis užklydo į šią vietovę, nes žinojo čia esant tankius miškus. Kunigaikštis buvo aistringas medžiotojas ir galvojo čia maloniai praleisti laiką. Deja, ką pamatė, labai jį pribloškė. Atsisėdo kunigaikštis vidury kelmynės ir susimąstė: kodėl žmonės taip pasielgė ir kaip užglaistyti padarytus sopulius. Sugalvojo pastatyti pilį, aplink kurią ir išaugo miestelis, pasivadinęs Kelme.

Papasakojo Marija Pušaitė, Kelmė

RAGANINĖS PILIAKALNIS

Senais laikais neatsistebėtina buvo gražios Lietuvos kalvos ir kalvelės, apaugusios eglėmis, ąžuolais, spanguolynais. Pavasariais žydėdavo ievos, savo kvapais ir baltumu visiems, kas tik gyvas, prišaukdamos jaunystę. Rudeniop žmonės traukdavo riešutų derlius, o alksniai tarsi šlamėjo: „Nešok aukščiau bambos, nesuskaičiavęs savo prabėgusių metų“.

Kalvos papėdėje stovėjo neišvaizdus namas, sudėtas iš didžiulių akmenų. Tame akmenų name gyveno šeima: Milžinas vyras, kuris turėjo žmoną su ilga, kuprota nosim ir plonytėm blauzdom ir trys dukterys, labai jau panašios į motiną. Jei sustatytum visas į vieną eilę, tai atrodytų lyg nupjauti stagarai. O ir piktumu viena kitai nė kiek nenusileido.

Vieną vėlų vakarą į jų kiemą atsitiktinai užsuko pailsėti pulkas medžiotojų. Vienas jų apsidairė ir, lyg ką įtartino pamatęs, sušuko:

- Ei, vyrai! Čia gi - raganos! Čia tikra raganinė.
Žiūrėkit, jos visos panašios. Bėkim greičiau iš čia!

Merginos, pajutusios, kad grobis gali dingti, puolė prie medžiotojų ir, įsikibusios į arklių karčius, ėmė šaukti:

- Imk mane! Imk mane!

Gal taikliausiai ir būtų pasidavę pagundai, tačiau jų ištikimieji arkliai pašoko ir nurūko, palikdami paskui save tik nepermatomą dulkių rūką.

Na, o merginoms iš sielvarto plyšo širdys ir jos negyvos prisiplojo prie žemės. Jų motina labai liūdėdama apsisiautė kiškio kailiu ir krito tarp dukterų, paversdama jas ir save grumstėtu kalneliu...

Nuo to laiko tą kalnelį imta vadinti Raganine. Dar sako, kad kartais vidurnakty, kada smarkus vėjas pučia, girdisi šauksmas: „Imk mane! Imk mane!“...

Sukūrė Julija Butkienė, Šedbarai

„SAMANŲ“ KAIMAS

Simaniškių kaimo pavadinimas kilo nuo žodžio „samos“.

Aplink kaimą buvo didžiulės pelkės ir miškai. Čia buvo gausu samanų ir įvairiausių uogienojų. Derlingos ir dirbamos žemės priklausė ponui. Neturtingi žmonės, kurie negalėjo dvare sunkiai dirbti, raudavo samanas. Maišų maišus priraudavo ir parduodavo tiems, kurie statėsi trobas. Taip pat žmonės rinkdavo uogas, kurias irgi parduodavo. Taip užsidirbę pinigų, pirkdavo iš pono gabalėlį žemės. Taip iš samanų „verslo“ ir susikūrė kaimas, kurio gyventojus imta vadinti samaniškiais, vėliau - simaniškiais.

Sukūrė Elena Jasulaitienė, Šukiškiai

ŽERBUVOS EŽERAS

Tai atsitiko labai seniai. Išginė piemuo karvių bandą į ganyklą. Atėjus pietų metui, piemuo nuvedė karves prie šulinio pagirdyti. Labai nustebė radęs beveik išdžiūvusį šulinį. Drumzlinas vandens gyvuliams neilgai būtų užtekęs.

Nutarė piemuo kasti naują šulinį. Nedelsdamas pradėjo darbą. Dirbo negailėdamas jėgų, pamiršdamas maistą ir miegą. Kai jau buvo bebaigiąs kasti šulinį, staiga ėmė veržtis vanduo. Jis taip smarkiai tryško, kad piemuo vos spėjo išlipti iš šulinio. Išlipęs bėgo, kiek kojos nešė, nes vanduo nesiliovė veržtis ir užtvindė visą slėnį.

Taip atsirado ežeras, kuris dabar Žerbuva vadinamas.

Sukūrė moksleivis Marius Tučkus, Šedbarai